

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Α' ΕΦΟΡΕΙΑ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Τόν Σεπτέμβριον του 1967 ανέλαβον την διεύθυνσιν τῆς Α' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας παραλαβόν ταύτην ἀπὸ τὸν Ἐφορον κ. Β. Καλλιπολίτην, τοποθετηθέντα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Μετ' αὐτοῦ συνεφωνήθη, ὅπως ἡ ἔκθεσις πεπραγμένων τῆς Α' Περιφερείας συνταχθῆ ὑπ' ἐμοῦ πρὸς διατήρησιν τῆς ἐνότητός της, αἱ δὲ ἔκθεσις περὶ τῶν ἀνασκαφικῶν ἐρευνῶν, αἱ ὅποια διεξήχθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους 1967 ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἰ. Παπαποστόλου, συνταχθοῦν ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ ἐνταχθοῦν εἰς τὴν ἔκθεσιν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κκ. Καλλιπολίτην καὶ Παπαποστόλου, οὐσιωδῶς συνέβαλον εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐφορείας καὶ αἱ ἀρχαιολόγοι κ. Μ. Μπροῦσκαρη καὶ δ. Ἄ. Σολωμοῦ, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὴν καταγραφὴν ἀρχαίων καὶ τακτοποιήσιν τῶν ἀποθηκῶν τῆς Ἐφορείας, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν χώρων τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδριανοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας*.

Α. ΜΟΥΣΕΙΑΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

α. Ἐπερατώθη ἡ καταγραφὴ τῶν πηλίνων εἰδωλίων τῆς Ἀκροπόλεως.

β. Ἠνοιχθησαν τὰ κιβώτια τὰ περιέχοντα τὰ δευτερεύοντα χαλκᾶ ἀντικείμενα τῶν παλαιῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀκροπόλεως (Π. Καββαδίου), τὰ ὅποια ἐταξινομήθησαν κατὰ εἶδη, ἦτοι: λαβάς, συναφείας, αἰχμὰς βελῶν κλπ., καὶ ἐπανετοποθετήθησαν εἰς τὰ κιβώτια, μετὰ τὴν ἐργασίαν, μὲ τὰς σχετικὰς ἐνδείξεις.

γ. Ἦρξιεν εἰς τὸ ἐργαστήριον ἡ καταγραφὴ τῶν πηλίνων κεραμίδων στέγης, τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως, αἱ ὅποια εἶχον παλαιότερον δημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ Ε. Buschor εἰς τὸ βιβλίον του «Die Tondächer von der Akropolis». Τὸ ὑλικὸν ἐταξινομήθη μὲ βάσιν τὴν δημοσίευσιν, κατεγράφη εἰς τὸ εὑρετήριο τοῦ Μουσείου καὶ εἰς δελτία, καὶ ἐτακτοποιήθη καθ' ὁμάδας εἰς τὰς ἀποθήκας.

δ. Κατεγράφησαν εἰς τὸ εὑρετήριο τῆς περι-

* Ὅλους τοὺς ἀνωτέρω εὐχαριστῶ θερμότερα διὰ τὴν πρόθυμον συνδρομὴν των εἰς τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης ἐκθέσεως.

συλλογῆς ἀρχαίων τῆς Περιφερείας ὅλα τὰ εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς πύλης Βευλὲ ἀποκείμενα ἀρχαῖα. Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν περισυνελέγησαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἀνήκεν ἀκόμη εἰς τὴν Α' Ἀρχαιολογικὴν Περιφέρειαν, εἶναι δὲ ἡ τυχαῖα εὐρήματα ἢ εὐρήματα μικροανασκαφῶν. Γενικῶς ταῦτα εἶναι δευτερευούσης σημασίας, τὰ μόνον δὲ ἀξιωμακόμενα εἶναι ἡ ἐπιτυμβία στήλη (Πί ν. 10 γ) καὶ μία γυναικεία κεφαλὴ, προφανῶς εἰκονιστικὴ (Πί ν. 10 α - β).

ε. Κατεγράφησαν εἰς εἰδικὸν εὑρετήριο τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς ὅλα τὰ εἰς τὸ Ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἀρχαῖα, ἀφοῦ ἐχωρίσθησαν κατὰ εἶδη, ἦτοι: βυζαντινὰ, ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα, ἄκρα ἀγαλμάτων, κεφαλαῖ, ἐπιγραφαὶ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ, ὅπως π.χ. σίμαι.

ς. Ἦρξιεν εἰς εἰδικὸν εὑρετήριο ἡ καταγραφὴ τῶν μαρμαρίνων ἀρχαίων, τὰ ὅποια ἀνευρίσκονται τυχαίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Α' Περιφερείας καὶ συγκεντρώνονται εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Διογένους.

ζ. Εἰς τὴν ἐν Φετιχιέ Τζαμί ἀποθήκην ἀρχαίων τῆς Α' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας συνεχίσθη ἡ καταγραφὴ τῶν ἐρυθρομόρφων ὀστράκων τοῦ ἀποθέτου τοῦ ἱεροῦ τῆς Νύμφης τοῦ ἀποκαλυφθέντος πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν ἐτῶν 1957 - 59. Ἐπίσης ἐφωτογραφήθησαν τὰ μελανόμορφα ὄστρακα, τὰ ὅποια ἀνευρέθησαν κατὰ τὰς αὐτὰς ἀνασκαφὰς ἐκτὸς τοῦ ἀποθέτου.

Β. ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

1. Ὠδεῖον Ἡρώδου Ἀττικοῦ

Τὸ 1967 ἐπερατώθη ἡ ἀπὸ ἐτῶν συνεχιζομένη ἀναμαρμάρωσις τοῦ Ὠδείου μὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Α. κλιμακοστασίου καὶ τὴν συντήρησιν ἐφθαρμένων τινῶν τμημάτων τοῦ ψηφιδωτοῦ διαπέδου τῆς Α. εἰσόδου, ἡ ὅποια φέρει πρὸς τὸ ἄνω διάζωμα τοῦ Ὠδείου (Πί ν. 11).

2. Θεάτρον Διονύσου

Ἐγένετο συντήρησις καὶ στερέωσις τῶν καλυπτηρίων πλακῶν τοῦ περιφερειακοῦ ἀγωγοῦ τῆς ὀρχήστρας. Αἱ τεθραυσμέναι πλάκες συνεκολληθήθησαν καὶ ἐστερεώθησαν μὲ ὀρειχαλκίνας ράβδους, τὰ δὲ σιδηρᾶ τῶν στηρίγματα ἀντικατεστάθησαν δι' ἄλλων ἐξ ἀνοξειδῶτου χάλυβος. Ὁ ρόδαξ τῆς πρώτης ἐκ Δ. πλακὸς συν-

επληρώθη διά τεμαχίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν εὐρεθῆ τὸ 1963 κατὰ τὰς ἐργασίας διαμορφώσεως τοῦ Ἀσκληπείου (Πί ν. 11 β).

3. Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ

Ἐγένοντο ἐργασίαι συντηρήσεως τοῦ ἀποχετευτικοῦ τῆς συστήματος, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ὀμβρίων καὶ ἄλλων ὑδάτων, τὰ ὁποῖα λιμνάζουν εἰς τὸ ΝΑ. αὐτῆς τμήμα. Ἐπίσης ἐστερεώθη τὸ ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν δάπεδον (Πί ν. 12 β).

4. Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ

Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀδριανοῦ τὸ εἰσέτι σωζόμενον τμήμα τῆς Ν. κιονοστοιχίας τῆς βασιλικῆς παρουσίαζε σημαντικὰς φθοράς. Μεγάλα μαρμάρινα τεμάχια τῶν κιονοκράνων καὶ τῶν ἐπιστυλίων ἦσαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τῶν σιδηρῶν συνδέσμων καὶ στηριγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον παλαιότερον προστεθῆ πρὸς ἐνίσχυσίν των, ἀποκεκολλημένα, ὁ δὲ κίνδυνος τῆς ἀποσπασεως καὶ πτώσεως τεμαχίων ἦτο σοβαρῶτατος. Ἐλήφθησαν τὰ ἐξῆς ριζικὰ μέτρα: Κιονόκρανα καὶ ἐπιστύλια κατεβιβάσθησαν, ὅσα τμήματά των ἦσαν θεραυσμένα συνεκολλήθησαν καὶ ἐστερεώθησαν δι' ὀρειχαλκίων ράβδων, εἰς δὲ τὸν ἀξονα τῶν ἐπιστυλίων εἰσῆχθη πρὸς στερεώσιν των ράβδος ἐξ ἀνοξειδίου χάλυβος. Ὅμοια ράβδοι προσετέθησαν καὶ εἰς τοὺς κίονας. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας ἐπιστύλια καὶ κιονόκρανα ἐτοποθετήθησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀρχικὴν των θέσιν (Πί ν. 12 α).

Γ. ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΧΩΡΩΝ

1. Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ

Εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἀγορὰν τὰ εἰς ἀτάκτους σωροὺς κείμενα μαρμάρινα τεμάχια ἐταξινομήθησαν κατὰ κατηγορίας καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς καταλληλότερα σημεῖα καὶ ἀνεδείχθη οὕτως ὁ χῶρος τῆς αὐλῆς μὲ τὰ ὑπολείμματα τοῦ μαρμαρίνου δαπέδου τῆς, καθὼς καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν περιστυλίων (Πί ν. 13 α). Ἐγιναν ἐπίσης μικραὶ ἐργασίαι ταξινομήσεως τοῦ γλυπτῶν καὶ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ὕλικου εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ἀγορανομείου καὶ πρὸς Δ. τοῦ Ὁρολογίου τοῦ Κυρρήστου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἀποχετευτικοῦ συστήματος τῆς Ἀγορᾶς, εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ν. περιστυλίου, ἀπεκαλύφθησαν πῆλιντοι ἀγωγοί, σχήματος ἀνεστραμμένου πεῖ, πλινθόκτιστα μεταγενέστερα τοιχάρια, ὑπολείμματα σιρῶν, εἰς δὲ

τὸ ὕψος τοῦ 12ου ἀπὸ Α. κίονος θεμέλια τοίχου ἐγκαρσίως βαίνοντος, συγκεείμενα ἐκ τριῶν μεγάλων παροπλινθῶν, καὶ πρὸς Α. αὐτοῦ τετράγωνος δεξαμενίσκη, τῆς ὁποίας τὰ τοιχώματα ἦσαν ἐπενδεδυμένα μὲ κουρασάνι, ὁ δὲ πυθμὴν ἀπετελεῖτο ἐκ πηλίνων χονδροειδῶν πλακῶν. Ἡ ἐπίχωσις ἦτο μικροῦ μὲν πάχους, ἀλλὰ πολὺ τεταραγμένη, καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ ἐκεῖ εὐρεθέντα εἶχον ἤδη ἀποκαλυφθῆ κατὰ τὰς προηγουμένας ἀνασκαφάς, ἀλλὰ δὲν περιελήφθησαν τότε εἰς τὸ σχέδιον (ΑΔ 1930-31, σ. 1-14).

Ἐπίσης ἀπεκαλύφθη ἐκ νέου ὁ ἀρχαῖος ἀγωγός, ὁ ὁποῖος διέρχεται ἐκ τοῦ Α. τμήματος τῆς αὐλῆς καὶ κατευθύνεται πρὸς Β., διακλαδιζόμενος πρὸς Ν., εἰς ἀπόστασιν 8 μ. ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας του (Πί ν. 13 β). Τὸ πρὸς Β. ἀποκαλυφθὲν ὄλικόν τμήμα του ἔχει μήκος 18 μ. Αἱ πλευραὶ του εἶναι κτισταὶ ἐκ τεσσάρων κανονικῶν σειρῶν πλίνθων, ὁ πυθμὴν ἀποτελεῖται ἐξ ὀρθογωνίων πηλίνων πλακῶν (διαστ. 0,58 × 0,36 × 0,03 καὶ πάχ. 0,02 μ.), ἡ δὲ κάλυψις γίνεται διὰ κοινῶν ἀκανονίστων πλακοειδῶν λίθων.

2. Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ

Μέχρι σχεδὸν τοῦ 1967, ὁ χῶρος τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδριανοῦ παρέμενε, εἰς τὴν κατάστασιν ἣτο μετὰ τὰς ἀνασκαφάς, τὰς ὁποίας εἶχε διεξαγάγει τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὁ Στέφ. Κουμανούδης (ΠΑΕ 1885, σ. 15), μόνον δὲ μικρὰς κλίμακος ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι καὶ τακτοποιήσεις τοῦ ὕλικου εἶχον γίνεαι τὸ 1950 ἀπὸ τὸν κ. Ἰ. Τραυλόν (ΠΑΕ 1950, σ. 41 κ.έ.).

Τὸ 1967 ἀνελήφθησαν μεγάλης κλίμακος ἐργασίαι καθαρισμοῦ, εὐτρεπισμοῦ καὶ διαμορφώσεως τοῦ χῶρου. Ἐν πρώτοις ἀφηρέθησαν αἱ ἀπὸ ἐτῶν συνεσωρευμένοι ἐπιχώσεις καὶ ἐταξινομήθησαν κατὰ κατηγορίας τὰ ἄφθονα, ἀρχιτεκτονικὰ ἰδίως, μέλη τοῦ χῶρου, τὰ ὁποῖα ἐτοποθετήθησαν εἰς σημεῖα ὀλιγώτερον ἐμφανῆ. Ἐκαθαρίσθησαν ἐπίσης καὶ ἀνεδείχθησαν τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν κτηρίων, ἦτοι τὰ ἐσωτερικὰ διαμερίσματα τῆς Βιβλιοθήκης, οἱ τοῖχοι τῶν ἐξωτερικῶν ἡμικυκλικῶν ἀψίδων, ἡ τετράγωνος αἴθουσα τοῦ τετρακόγχου καὶ τὰ τμήματα τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς (Πί ν. 13 γ). Κατηδαφίσθη ἀκόμη ὁ οἰκίσκος τοῦ φύλακος, πρὸς Δ. τοῦ τετρακόγχου. Κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ αὐτόν, εὐρέθη τμήμα τοῦ Δ. τοῖχου τοῦ Δ. διαμερίσματος τοῦ κτηρίου, ὡς καὶ τμήματα ψηφιδωτοῦ δαπέδου.

Ἐπίσης, κατηδαφίσθησαν τὰ ὑψηλότερα τμή-

ματα του τοίχου τής « Παλαιᾶς Στρατῶνας », ὁ ὁποῖος χωρίζει τὸ Α. τμήμα τῆς Βιβλιοθήκης ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον, μὴ ἀνεσκαμμένον, Δ. ἤμισυ, τὸ κατεχόμενον σήμερον ὑπὸ εὐτελῶν οἰκίσκων καὶ παραπηγμάτων.

Πέραν τῆς Β. κόγχης τοῦ ὑστερορωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος ὑπῆρχε χαμηλὴ λοφώδης ἔκτασις (17.60 μ. ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ 16.50 μ. ἀπὸ Β. πρὸς Ν.), ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἐρευνηθῆ παλαιότερον. Αὕτη ἀφηρέθη, διεξαχθείσης οὕτω μικρᾶς ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης, ἡ ὁποία ὅμως δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ολοκληρωθῆ λόγῳ ἐξαντλήσεως τῆς διατεθείσης πιστώσεως. Καίτοι δὲν καταρθώθη ἡ ἐξαγωγή ἀσφαλούς συμπεράσματος, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε προκύπτουν τὰ κάτωθι:

Ἡ ἀφαιρεθεῖσα ἐπίχρσις ἦτο πολὺ τεταραγμένη, περιλαμβάνουσα ἀντικείμενα μεταβυζαντινῶν καὶ νεωτέρων χρόνων μέχρι καὶ τῶν ὑστάτων (τεμάχια ἀγγείων μὲ διακόσμησιν γραπτῆν καὶ ἐγχάρακτον, τουρκικὰ τσιμποῦκια καὶ ὑάλινα θραύσματα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος). Ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὸ ἐξ 0,20 μ. ἐπιφανειακὸν στρώμα ἀπεκαλύφθησαν τμήματα πλακοστρώτου δαπέδου, τοιχάρια ἀμελοῦς κατασκευῆς καὶ κτιστὸς ἀγωγός. Ἰσως εἶναι λείψανα τῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποία τὸν παρελθόντα αἰῶνα κατελάμβανον τὸν χῶρον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ κατεστράφησαν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1884 (ΠΑΕ 1950, σ. 42). Χαμηλότερον, εἰς βάθος 0,50 μ., ἀπεκαλύφθησαν δύο δωμάτια οἰκίας (Ζ καὶ Η), ἀνήκοντα πιθανῶς εἰς τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας (Πί ν. 13 δ). Τὸ μεγαλύτερον ἐξ αὐτῶν (Η) ἔχει διαστ. 5.78 × 4.35 μ. Καὶ τῶν δύο δωματίων οἱ τοῖχοι (πάχ. 0,60 μ.) εἶναι κατεσκευασμένοι ἐκ λίθων, πλίνθων καὶ ἀρχαίων μαρμαρίνων τεμαχίων ἀνευ συνδετικῆς ὕλης. Τὸ ὕψος τῶν φθάνει ἐξωτερικῶς τὰ 2.50 μ. περίπου, ἐσωτερικῶς ὅμως τὸ δάπεδον τῶν δωματίων εὐρέθη εἰς βάθος 1.15 μ.

Ἡ οἰκία ἐξετείνεται ἀσφαλῶς πρὸς Ν. Πρὸς Δ. εὐρέθη δεξαμενίσκη καὶ φρέαρ, τὰ ὁποία διὰ λόγους ἀσφαλείας τῆς παρακειμένης οἰκοδομῆς δὲν ἠρευνήθησαν πλήρως. Ἀνατολικῶς τῆς οἰκίας ταύτης ἀπεκαλύφθη τμήμα τῆς Β. κρηπίδος τῆς Βιβλιοθήκης (μῆκ. 3.80 μ.), εἰς δὲ τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκίας χῶρον τὰ ἐρείπια τοῦ Α. τμήματος ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον πρὸς τὸ παρὸν νὰ καθορισθοῦν ἡ ἔκτασις, τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἀκριβὴς χρονολογία (Πί ν. 14 α). Ταύτης εὐρέθη μόνον ἡ ἡμικυκλικὴ ἀψὶς τοῦ ἱεροῦ, ἐν μέρει κατεστραμ-

μένη, τῆς ὁποίας τὸ δάπεδον ἀποτελεῖται ἐξ ἑλλειψοειδῶν πλίνθων κυκλοτερῶς τοποθετημένων. Εἰς τὸ κέντρον σώζεται μαρμαρίνον τετράγωνον βάθρον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς Ἁγία Τράπεζα. Ἐκατέρωθεν τῆς ἀψίδος, πρὸς Δ., σώζονται τὰ λείψανα τῶν τοιχαρίων ἢ πεσοῶν, τὰ ὁποία διατηροῦν ἐξωγραφισμένον ἐπίχρσιμα. Τὸ δάπεδον τοῦ ἀποκαλυφθέντος τμήματος τῆς ἐκκλησίας εὐρίσκεται εἰς ἐπίπεδον ὀλίγον ἀνωτερον τοῦ στυλοβάτου τῆς Β. κιονοστοιχίας τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ἀνευρέθησαν πολλὰ μαρμαρίνα τεμάχια, κατὰ τὸ πλεῖστον τμήματα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Τὸ σημαντικότερον ἐξ αὐτῶν ἦτο μαρμαρίνον βάθρον, ὕψ. 0,98, πλ. 0,44 καὶ πάχ. 0,47 μ., φέρον ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως ἐπιγραφὴν τοῦ 2ου αἰῶνος μ.Χ., ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει, ὅτι ἡ ἐξ Ἁρείου Πάγου Βουλὴ ἐτίμησε δι' ἀγάματος τὴν Ἀργεῖαν Βηδῖαν Εἰώ (Ἰώ), θυγατέρα τοῦ Βηδίου Προφάντου καὶ τῆς Κλαυδίας Ἀρτεμῶς (Πί ν. 14 β).

Δ. ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΝ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

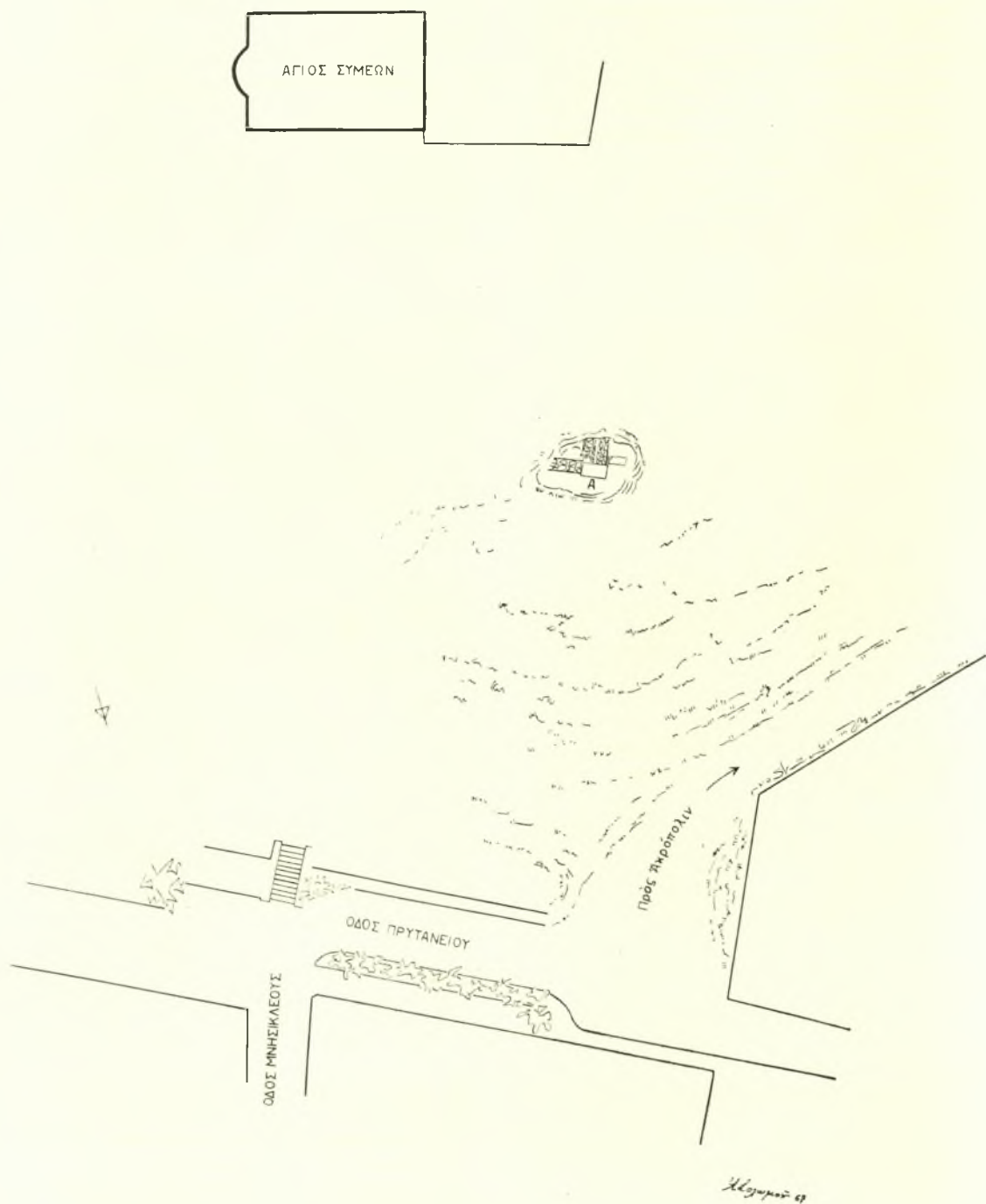
1. Περιοχὴ πρὸς Β. Ἀκροπόλεως

Κατὰ τὰς ἐργασίας διαμορφώσεως μιᾶς ἐκτάσεως πρὸς Β. τῆς Ἀκροπόλεως, μεταξύ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀγίου Συμεῶν καὶ τῆς ὁδοῦ Πρυτανείου, ἀναληφθείσας ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους, ἀπεκαλύφθησαν εἰς βάθος ἐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους φρέαρ καὶ λείψανα οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποία ἀνήκουν εἰς χρόνους ὄχι παλαιότερους τῆς Τουρκοκρατίας (Σχ ε δ. 1). Ἐπὶ τοῦ φρέατος ἔκειτο ἀνεστραμμένον μαρμαρίνον γείσον (Πί ν. 15 γ), διαστ. 1.22 × 0,475 × 0,615 μ., φέρον τεράστια ἀνάγλυφα ἰωνικά ῥά. Παρόμοια ἔχουν εὐρεθῆ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Στοᾶς Ἀττάλου καὶ τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως (βλ. Thompson, Χαριστήριον εἰς Ἀναστ. Ὁρλάνδον, τ. Α', σ. 314-323 καὶ Dinsmoor, Χαριστήριον εἰς Ἀναστ. Ὁρλάνδον, τ. Δ', σ. 145-155, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία).

Τὸ γείσον μετεφέρθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Ἀδριανοῦ.

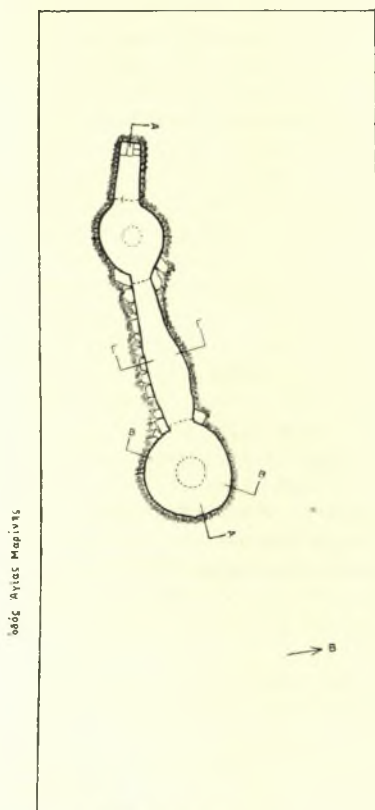
2. Κατεδάφισις τοῖχου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Διοσκούρων 7.

Κατὰ τὴν κατεδάφισιν τοιχαρίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Διοσκούρων 7 ἀνευρέθησαν ἐντειχισμένα δύο

Σχέδ. 1. Τοπογραφικόν σχέδιον περιοχής πρὸς Β. Ἀκροπόλεως. Α, σημεῖον εὐρέσεως τοῦ μαρμαρίνου γείσου

τεμάχια μαρμαρίνης ναίσχοσχημού επιτυμβίας στήλης ρωμαϊκών χρόνων. Είς τὸ ἓν (μεγ. ὕψ. 0,35, μεγ. πλ. 0,485 μ.) σώζεται ἡ κατενώπιον κεφαλὴ ἀγενείου ἀνδρός, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον εἶναι ὀλοσχερῶς κατεστραμμένον διὰ νύσσοντος ἐργαλείου. Ὅ,τι σώζεται μαρτυρεῖ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κλαυδίου. Εἰς τὸ ἕτερον (μεγ. ὕψ. 0,49 καὶ μεγ. πλ. 0,64 μ.) σώζεται τὸ κάτω μέρος τῶν σκελῶν τοῦ ἀνδρός καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου του παρ' αὐτὰ (Πί ν. 16 α - β).

ὁδὸς Ἀποστόλου Παύλου

Σχέδ. 2. Κάτωσις καὶ τομαὶ ἀποκαλυφθείσης δεξαμενῆς

3. Περιοχὴ Λόφου Φιλοπάππου

Εἰς τὸ προαύλιον τοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λόφου Φιλοπάππου ἐκκλησιδίου Ἁγίου Κωνσταντίνου ἦτο ἐντετειχισμένος ὄρος τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος (Πί ν. 14 γ):

Η Ο Ρ Ο Σ
Η Ι Ε Ρ Ο

Διαστάσεις: ὕψ. 0,68, πλ. 0,265, πᾶχ. 0,15 μ.

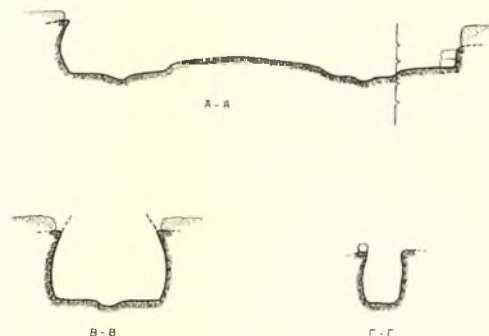
Ἐπιφάνεια γραμμῶν 0,45 μ. καὶ ὕψ. αὐτῶν 0,035 - 0,025 μ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀπετειχίσθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν μικρὰν ἀποθήκην τῆς Πύλης Βευλέ.

Γ. ΔΟΝΤΑΣ

4. Ἀνασκαφικὴ ἔρευνα εἰς οἰκόπεδον ἐπὶ τῶν ὁδῶν Ἀποστόλου Παύλου καὶ Ἁγίας Μαρίας 2

Ὑπὸ τὸν Λόφον τῶν Νυμφῶν, κατὰ τὴν γω-

νίαν τῶν ὁδῶν Ἀποστόλου Παύλου καὶ Ἁγίας Μαρίας, ἀνελήθη ἐξ ἀφορμῆς τῆς διανοίξεως θεμελίων οἰκοδομῆς εἰς τὸ οἰκόπεδον Ἀλ. Παπακωνσταντίνου μικρὰ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα, ἡ ὁποία ἀπέληξεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ὑπογείου θαλαμῶν τῆς δεξαμενῆς ἐκ δύο κυκλοτερῶν θαλάμων, συνδεομένων διὰ δρόμου (Σχέδ. 2) (βλ. ΑΑΑ Ι (1968), σ. 18, εἰκ. 1 - 3). Τὸ πλεῖστον τῆς δεξαμενῆς εἶναι λελαξευμένον ἐντὸς τῆς

κιμιλιάς χωρίς επιμέλειαν και ἀκρίβειαν εἰς τὸ σχέδιον, ἐνῶ τὸ ἀνώτερον αὐτῆς μέρος, τοῦ ὁποίου ἐσώθησαν ὀλίγα ὑπολείμματα, ἦτο, λόγω τῆς σαθρότητος τοῦ ἐδάφους, κτιστόν. Τὰ τοιχώματα ἀνέρχονται συγκλίνοντα ἀσυμμέτρως διὰ τὰ σχηματίζουν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς μὲν τοὺς θαλάμους φρεατοειδῆς ἄνοιγμα, εἰς δὲ τὸν διάδρομον γωνιώδη κορυφῶσιν, ἂν καὶ εἶναι ἐπίσης δυνατὸν ὁ διάδρομος νὰ ἐκαλύπτετο δι' ὀριζοντίων πλακῶν, ὅπως εἰς τὴν γνωστὴν δεξαμενὴν τῆς Ἐλευσίνος. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν τοιχωμάτων ἦτο ἀνώμαλος, διετῆρει δὲ εἰς πολλὰ καλὴν κατάστασιν παχείαν ἐξ ὕδατοστεγυοῦς κονιάματος ἐπένδυσιν, ἣ ὅποια ἐκάλυπτε καὶ τὸ δάπεδον. Τὸ σωζόμενον ὕψος τοῦ διαδρόμου κυμαίνεται μεταξύ 1.50 καὶ 1.35 μ., τῶν δὲ θαλάμων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Α. ἦτο κατὰ τι μεγαλύτερος (κάτω διάμ. 2.90 μ.), εἶναι περίπου 0,80 μ. Τὸ δάπεδον τοῦ διαδρόμου εὐρίσκετο 0,25 μ. ὑψηλότερον τῶν διαπέδων τῶν θαλάμων, προφανῶς διὰ τὰ ρεῖν εἰς αὐτοὺς τὸ ὑπολείπομενον ὕδωρ. Τὰ δάπεδα τῶν θαλάμων ἐσχημάτιζον περίπου εἰς τὸ μέσον ρηχὸν φρεάτιον καθαρισμοῦ (Πί ν. 15 δ). Ἐκ τῶν Δ. θάλαμον ἤρχιζε κατευθυνόμενος πρὸς Δ. σηραγγοειδῆς δρόμος, ἐπίσης ἐπενδεδυμένος διὰ κονιάματος, ὁ ὁποῖος εἰς ἀπόστασιν 1.70 μ. ἐτερματιζέτο φρασσόμενος ὑπὸ λιθοδομῆς. Ἀνάλογα παραδείγματα δρόμου μὴ ὀδηγοῦντος εἰς νέον θάλαμον συναντῶνται καὶ εἰς ἄλλας ὁμοίας δεξαμενάς (βλ. Κ. Κουρουγιώτη, Ἐλευσινιακά, τευχ. 1, σ. 259 - 261).

Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δεξαμενῶν ἀποθηκεύσεως ὀμβρίου ὕδατος ἦτο συχνὸν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Πολλὰ παραδείγματα εἶναι γνωστά ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Πνυκός, τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν, τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς, τοῦ Δαφνίου, τῆς Ἐλευσίνος κ.λπ. (Fr. Gräber, Die Enneakrunos, AM 1905, σ. 19 - 20. Κ. Κουρουγιώτη, Ἐλευσινιακά, τευχ. 1, σ. 237 κ.έ. The Athenian Agora, A Guide to the Excavation, 1954, σ. 95 - 96). Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐντὸς τῆς νέας δεξαμενῆς ὀστράκων, φαίνεται ὅτι αὕτη ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι ἐν χρήσει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος.

Ἡ παχεῖα ἐπιφανειακὴ ἐπίχρωσις τοῦ οἴκου τούτου ἦτο ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμη τετραγαμμένη. Ἀνευρέθησαν σποραδικὰ μνηναϊκὰ ἀγγεῖα (τινὰ καὶ ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς), ὡς καὶ λείψανα ὀστῶν. Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν νὰ ὑπῆρχε τάφος τῶν μνηναϊκῶν χρόνων εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ὀλίγον ἀπέχουσαν τῶν μνη-

ναϊκῶν ταφικῶν συστάδων τῆς περιοχῆς τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς, τοῦ Ἀγοραίου Κολωνοῦ καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Τὰ μνηναϊκὰ εὐρήματα, ἀνήκοντα εἰς τὰς ΥΕ III A 1 - ΥΕ III A 2 καὶ ΥΕ III B περιόδους, εἶναι τὰ κάτωθι :

1. Ψεῦδοστομος σφαιρικός ἀμοφορίσκος, ἀποκεκρουμένος ὀλίγον κατὰ τὸ χεῖλος τοῦ στομίου (βλ. AAA ἔ.ἀ., εἰκ. 3). Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου χρώματος ἐπὶ ἀνοικτοχρώμου ἐπιφανείας : Εἰς τὸν ὅμοιον σειρὰ ἐσχηματοποιημένων ἀνθῶν. Εἰς τὴν κοιλίαν ζῶναι ἐκ λεπτοτάτων ταινιῶν περικλειόμεναι ἐντὸς παχειῶν. Ἐπὶ τοῦ δίσκου τῶν λαβῶν κύκλοι μὲ ἐχρωματισμένον τὸν ἐσώτατον. *Υψ. 0,098, διάμ. κοιλίας 0,09, διάμ. βάσεως 0,022 μ. Χρονολογεῖται εἰς τὴν ΥΕ III B (Furumark, M.P. Sh. 171 - 192, Mot. 18 : 130 - 132, 41).

2. Πρόχους συγκολληθεῖσα ἐκ πολλῶν τεμαχιῶν, ἔλλιπῆς μικρὰ τμήματα τῆς κοιλίας (Πί ν. 15 β). Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος ἐπὶ ἀνοικτοχρώμου ἐστιλβωμένης ἐπιφανείας : Τρεῖς παχεῖαι ταινίαι περὶ τὴν κοιλίαν καὶ μία περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ. Ταινία κυματοειδῆς ἐπὶ τῆς λαβῆς. *Υψ. 0,172, διάμ. χεῖλους 0,08, βάσεως 0,052 μ. Χρονολογεῖται εἰς τὴν ΥΕ III B (σχῆμα ὡς εἰς Fur. M.P. Sh. 67).

3. Πρόχους πεπιεσμένην ἔλλειπει τὸ στόμιον. Διακόσμησις δι' ἐρυθροῦ ἐπὶ ὑπολευκού ἐστιλβωμένης ἐπιφανείας : Ζώνη λεπτῶν ταινιῶν εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὅμου, ἀνὰ μία παχύτερα περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας. *Υψ. 0,09, διάμ. κοιλίας 0,11 μ. Χρονολογεῖται εἰς τὴν ΥΕ III A2 (σχῆμα ὡς εἰς Fur. M.P. Sh. 114).

4. Ἄνω μέρος ραμφοστόμου πρόχου (Πί ν. 15 α). Ἐπιφάνεια καὶ διακόσμησις κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένη. Τρεῖς παχεῖαι ταινίαι περὶ τὴν κοιλίαν καὶ ταινία περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ διὰ καστανομέλανος. Σωζ. ὕψ. 0,16 μ.

5. Κύπελλον μόνωτον ἀβαθές (βλ. AAA ἔ.ἀ., εἰκ. 3). Ἐπὶ ὀχροκίτρινου ἐστιλβωμένης ἐπιφανείας διακόσμησις διὰ καστανεύθρου. Ἐξωτερικῶς περὶ τὴν βάσιν, ζώνη λεπτοτάτων ταινιῶν, περικλειομένη ἐντὸς δύο παχύτερων ἄνω καὶ μίας κάτω περιγραφοῦσης τὴν βάσιν. Τὸ χεῖλος ἐχρωματισμένον. *Υψ. 0,043, διάμ. χεῖλους 0,012 μ. Χρονολογεῖται εἰς τὴν ΥΕ III A1 περίοδον (σχῆμα ὡς εἰς Fur. M.P. 219).

6. Τμήμα τοῦ ἄνω μέρους ὑψίποδος διώτου κύλικος, ἀκοσμητοῦ. Συνεκολληθῆναι ἐκ πολλῶν τεμαχιῶν. Τὸ χεῖλος νεύει πρὸς τὰ ἔξω. Ἐπι

φάνεια υπόλευκος έσωτερικώς έστιλβωμένη. Μεγ. ύψ. 0,14 μ. Χρονολόγησις εις την ΥΕ ΙΙ Α2 περιόδον.

7. Λεκανίδιον έλλιπές μεγάλα τμήματα του χείλους, των τοιχωμάτων και την βάση. Έπι άνοικτοχρώμου έστιλβωμένης έπιφανείας διακόσμησις διά κιτρινοκαστανού βαφής: Ζώναι εκ λεπτοτάτων ταινιών περι την βάση και άμέσως υπό τó έχρωματισμένον χείλος. Ύψ. 0,063, διάμ. χείλους 0,124 μ.

8. Πυξίς διωτος άκεραία (βλ. ΑΑΑ έ.ά., εικ. 3). Έπι του ώμου σειρά έλλειφοειδών ήμικαμπύλων, εις την κοιλίαν ταινία διά καστανομέλανος. Τó στόμιον έχρωματισμένον διά παχείας ταινίας έσωτερικώς του χείλους. Ύψ. 0,086, διάμ. βάσεως 0,105, διάμ. χείλους 0,058 μ. Χρονολόγησις εις την ΥΕ ΙΙΙ Α2 περίοδον (Fur. M.P. Sh. 94 - 96, Mot. 45: U - pattern).

9. Κάτω τμήμα ειδωλίου άπροσδιορίστου τύπου. Συνήθης διακόσμησις διά λεπτών τόξων έρυθρών ταινιών εις τó σωζόμενον τμήμα του σώματος και διά παχύτερων καθέτων κυματοειδών εις την κυλινδρικήν βάση. Ύψ. 0,055 μ. Άνευρέθησαν έπίσης σφονδύλιά τινα εκ μαρμάρου και στεατίτου και ψήφοι έξ ύαλομάζης.

5. Άνασκαφική έρευνα εις οικόπεδον έπι τής όδοϋ Μνησικλέους και Άδριανού 84

Διά τής κατεδαφίσεως τής οικίας Εϋθ. Άρμούτη, παρά την συμβολήν των όδών Άδριανού και Μνησικλέους, ήλθεν εις φώς κατά τó Ν. άκρον του οικόπεδου και έπί μήκους 12 μ.

Σημείωσις: Έκ των άνασκαφών εις τó γειτονικόν οικόπεδον Ψαρίδη, όδός Άδριανού, άριθ. 78, διεξαχθεισών κατά τά έτη 1968 και 1969, προέκυπεν ήδη ότι και τά έν τῷ οικόπεδῷ Άρμούτη έπιβλητικά έρείπια άνήκουν, όπως και τά έν τῷ οικόπεδῷ Ψαρίδη, εις μέγα Άδριάνειον κτήριο, πιθανώς τó κοινόν Έρόν των Θεών ή Πάνθεον, περι ών βλ. ΑΑΑ Ι (1968), σ. 221 κ.έ. και ΙΙ (1969), σ. 1 κ.έ.

περίπου, ή πρόσοψις νέου τμήματος του Β. σκέλους του γνωστού ύστερορωμαϊκού τείχους των Άθηνών (3ου αι. μ.Χ.), άποτελουμένη εκ μεγάλων, έν μέρει, παρίνων λιθοπλίνθων, έξ ών δύο φέρουν άνώμαλον έξεργον και περιτένειαν (βλ. ΑΑΑ έ.ά., εικ. 2 και Ί. Τραυλού, Πολεοδομική έξέλιξις των Άθηνών, σ. 126 κ.έ.). Μικρά άνασκαφική έρευνα διεξαχθείσα πρό αυτου άπεκάλυψε τά λείψανα μεγάλου κτίσματος, του όποιου εύρέθησαν: α) τοίχος, πλ. 3.20 μ. (μέγ. ύψ. 3.45 και άποκαλυφθέν μήκ. 9.40 μ.), έφαπτόμενος του ύστερορωμαϊκού τείχους, έχων την πρόσοψιν εκτισμένην διά μεγάλων παρίνων λιθοπλίνθων και τó έσωτερικόν πεπληρωμένον διά μίγματος άσβέστου και μικρών κοινών λίθων, β) έτερος τοίχος, πλ. 0,33 μ., παράλληλος του α, εις άπόστασιν 2 μ. προς Β., εκτισμένος εκ μεγάλων λιθοπλίνθων και γ) λείψανα έτέρων δύο, φοράς καθέτου προς τούς δύο πρώτους, πλ. 0,50 μ. περίπου.

Αί μεγάλοι πάρινοι λιθόπλινθοι με άναθύρωσιν εις τās δύο πλευράς και κονίαμα με ταινίαν εις την τρίτην, αί όποίαι εύρέθησαν έντός των χωμάτων, άνήκουν προφανώς εις τó κρηπίδωμα του κτηρίου. Ό τρόπος τής τοιχοδομίας, ή χρήσις παλαιότερου άρχιτεκτονικού μέλους, εις μίαν περίπτωση, και κεραμίδων εις τούς άρμούς, οδηγούν εις τούς ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους, όταν ή πόλις είχεν άρχίσει και πάλιν νά έξαπλοϋται πέραν του στενού περιβόλου του 3ου μ.Χ. αι. προς τά παλαιά της όρια.

Ή έρευνα δέν έπερατώθη.

Ι. Α. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

*

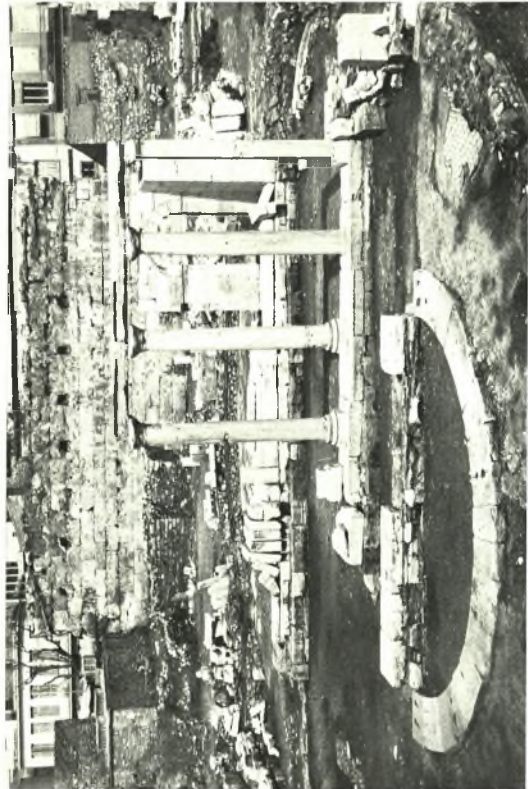
Ἀθήναι : α - β. Γυναικεία εἰκονιστική κεφαλή, γ. Θραῦσμα ἐπιτυμβίου ἀττικῆς στήλης

Ἀθήναι : α. Τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον τῆς Α. εἰσόδου τοῦ Ὀδείου Ἡρώδου Ἀττικοῦ, β. Καλυπτῆριος πλάξ περιφερειακοῦ ἀγωγοῦ ὄρχηστρας Διονυσιακοῦ Θεάτρου

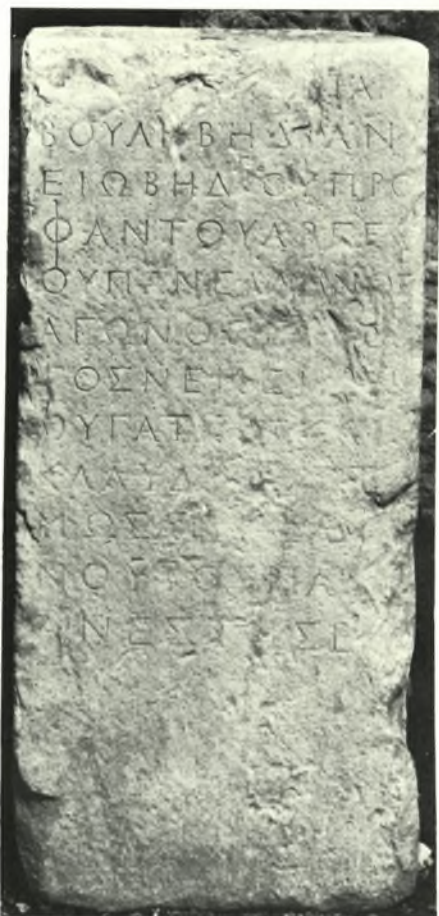

*Αθήναι: α. Ἡ Ν. κιονοστοιχία τῆς βασιλικῆς τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ, β. Τὸ δάπεδον τῆς αὐλῆς τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀγορᾶς μετὰ τὰς ἐργασίας στερεώσεως

Ἀθήναι : α. Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ μετὰ τὰς ἐργασίας διαμορφώσεως, β. Ὁ ἀποκαλυφθεὶς ἀγωγὸς εἰς τὸ Α. τμήμα τῆς ἀλλήλης τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀγορᾶς, γ. Τμήμα τοῦ χώρου τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ, δ. Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ. Δομῆματα οἰκίας τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας

Γ. ΔΟΝΤΑΣ

Ἄθῆναι: α. Τὸ Α. τμήμα τῆς εἰς τὸν χώρον τῆς Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ ἀποκαλυφθείσης ἐκκλησίας, β. Μαρμάρινον ἐνεπίγραφον βάθρον ἀποκαλυφθὲν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀδριανοῦ, γ. Ὅρος εὐρεθείς εἰς περιοχὴν Λόφου Φιλοπάππου

Γ. ΔΟΝΤΑΣ

Ἀθήναι : α - β. Οικόπεδον ὁδῶν Ἀποστ. Παύλου καὶ Ἁγ. Μαρίνης 2. Μυκηναϊκαὶ πρόχοι, γ. Τὰ πρὸς Β. τῆς Ἀκροπόλεως ἀποκαλυφθέντα οἰκοδομήματα καὶ τὸ μαρμαρινὸν γεῖσον, δ. Οικόπεδον ὁδῶν Ἀποστ. Παύλου καὶ Ἁγ. Μαρίνης 2. Ὁ Α. θάλαμος τῆς δεξαμενῆς

Ἀθήναι : α - β. Οικόπεδον ὁδοῦ Διοσκούρων 7. Τμήματα ἐπιτυμβίου στήλης